

Bijlage 1

Column Arie de Bruin

Kleine mensen

"Opa, ik ben geen groot mens, maar ik ben wel een mens, hè. Ik ben een kind en een mens, dat is twee. Jij bent één hè, want jij bent alleen mens, hè opa..." (Tristan, 5 jaar)

Welke volwassene haalt het in vredesnaam in zijn hoofd om te denken dat een kleuter een minder soort mens zou zijn dan iemand van 21+? Tristan is er in ieder geval van overtuigd dat hij minstens zoveel waard is als zijn opa, misschien wel meer, want hij is een kind èn een mens! Menig volwassene ziet hem echter alleen als kind; mens moet hij nog worden en dat gaat nog wel even duren. Soms wordt dat zelfs letterlijk gezegd: *"hij moet nog veel leren voor hij een beetje mens is..."*

Wat klein is wordt nog niet zo serieus genomen, vaak over het hoofd gezien, het wordt als minder belangrijk gevonden. Korczak schreef: *"Het is erg vervelend om klein te zijn. Respect en bewondering oogst alleen wat groot is en meer plaats inneemt"*. Elk kind ervaart dat dagelijks thuis, op school, in de supermarkt, op straat, of waar hij zich ook bevindt.

"In de massa valt hij in het niet, wordt over het hoofd gezien en opzij geduwd. Respect en bewondering wekt slechts datgene wat groot is en meer plaats inneemt. Klein – dat betekent alledaags en weinig interessant. Kleine mensen, kleine behoeftes, kleine vrienden, kleine verdrietjes." (UIT: J. Korczak, Het recht van het kind op respect, Amsterdam 2007)

Die voortdurende (meestal onbedoelde) minachting gaat je niet in de koude kleren zitten. Elk kind moet jarenlang op zoek naar zijn eigenwaarde, hij is nog niks en kan later nog heel veel worden, mits hij goed zijn best doet. Dat is de boodschap die volwassenen impliciet en helaas soms ook expliciet, aan kinderen geven. Je leven nu stelt nog niet zoveel voor. Later, als je groot bent, dan wordt het serieus; dus, doe nou maar heel goed je best.

Als leerkracht zag ik dat iedere dag: kinderen op zoek naar hun eigenwaarde en de waardering van volwassenen voor wie zij zijn en wat zij kunnen. Zo'n leerling die vol verwachting omhoog keek naar mijn gezicht: *"Heb ik het goed gedaan, is de meester tevreden?"*

"Papa, kijk dan, kijk dan..." zong Bram Vermeulen.

Als kind voelde ik zelf ook jarenlang die druk: laat zien wie je bent, laat zien wat je kunt. Na een aantal jaren was ik sterk genoeg om te denken dat de meester, die rare tante of de buurman zich vergisten als zij mijn kennen en kunnen bagatelliseerden; dat heeft wel even geduurd, maar ik had gelukkig een vader die mij zonder al te veel woorden duidelijk maakte dat wie ik was en wat ik deed goed genoeg was. Al heel snel vertrouwde hij mij de zorg voor de kalfjes toe en mocht ik het hok van de biggen schoonhouden. Eerst vond ik het een eer, wat later voelde het meer als een plicht omdat ik nog niet mocht gaan spelen voor het hok schoon was. Maar hij nam mij wel serieus en dat zorgde ervoor dat mijn gevoel voor eigenwaarde ook sterk werd.

In het onderwijs heb ik als kind jarenlang het gevoel gehouden dat wat ik deed en wist toch eigenlijk nog niet zoveel voorstelde, terwijl ik notabene vrijwel altijd tot de besten van de klas behoorde. Hoe moet dat voor al die andere kinderen geweest zijn? Kinderen, die jaar in jaar uit lage toetscores halen, altijd onderaan bungelen in de rangorde van de klas? Jaren later kreeg ik die kinderen zelf in mijn klas, de twijfelaars, de onzekere types, de kinderen die niet zo handig waren. En zonder het te beseffen deed ik er soms nog een schepje bovenop: "O, o, moeten we nou weer op jou wachten?" en een andere keer was alleen mijn lichaamstaal al voldoende...

Ik kreeg er rooie oortjes van toen ik voor het eerst de boeken van Janusz Korczak las, waarin mij duidelijk werd wat respect voor kinderen werkelijk betekende, respect voor wat klein is. Wat heb ik een blunders begaan in mijn leven als pedagoog, zo nu en dan. En zouden er kinderen zijn (nu inmiddels volwassen) die zich dat nog herinneren? Of herinneren zij zich gelukkig die keren dat ik wel respect toonde voor hun fouten, hun tranen, hun klein zijn, respect voor hoe zij werkelijk zijn?

"Ik ben een kind èn een mens, dat is twee. Het is maar dat je het weet, ik verdien dubbel zoveel respect!" Tristan begreep het al heel vroeg.

Korczak omhelst een kind
Tekening van Itzchak Belfer, oud-pupil uit het weeshuis van Korczak